

DISSERTATIO ACADEMICA,
DESCRIPTIONEM SISTENS HISTORIAMQUE
PAROECIÆ NAGU;

CUJUS
PARTEM PRIOREM,

PERMITTENTE AMPLISS. FACULT. PHILOS. ABOËNS.

PRÆSIDE

JOH. FREDR. WALLENIO,

*Eloqu. Professore P. & O. Ordinum Imperialium de S. Anna
secundæ & de S. Wolodimiro quartæ clasfis Equite, Societ.
Oecon. Imp. Fenn. atque Reg. Wermel. nec non Societ.
Patriot. Holm. Membro, & Societ. Latin. Jenens.
Socio Honorario,*

VENTILANDAM,

PRO GRADU PHILOSOPHICO,

EXHIBET

BRODERUS ABRAHAMUS MIÔDH,

Stipend. Publ. Aboæ-Fenno.

In Auditorio Philosophico die XVIII Junii MDCCCXIX,
horis ante meridiem solitis.

ABOË,

Typis FRENCKELLIORUM.

DISSERTATIO ACADEMICA
DESCRIBTIONEM SYSTEMA HISTORIAMQUE
PAROCHIE NAUJ;

CUJUS

PATREM TRIORUM,

TERMINANTE ADHUC FACULT. PUDOS ABOGAS.

PRASIDE

JOH. FREDR. WALLENIO,

Mag. Professor. P. O. O. hinc in parochia de S. Joh. in
parochia S. Petri in parochia S. Petri in
parochia S. Petri in parochia S. Petri in
parochia S. Petri in parochia S. Petri in
parochia S. Petri in parochia S. Petri in
parochia S. Petri in parochia S. Petri in

VANTIAHAM,

THE GREAT BRITISH,

ANNO

BRODERUS ABRAHAMUS MIDD,

Mag. P. O. O. hinc in parochia de S. Joh.

In Auditorio Philologico die XVII JUNII MDCCCLX.

hinc in parochia de S. Joh.

ABO.

THE GREAT BRITISH

DE PAROECIA NAGU.

Prooemium.

Cum nihil, quod ad cognitionem Patriæ augendam illustrandamve pertineat, parvi æstimandum sit, cumque hanc in rem ut symbolæ conferantur, pendaturque sic natali solo tributum, ab indigenis præfertim, nec sine jure expectetur; mihi, specimen Academicum edituro, multis ex causis dilectissimam tractandi materiam Parœcia *Nagu* ipsa quasi obtulit. Neque vero caret illa, si vel ab amore, quo in loca, ubi primam vitæ lucem adspeximus, ferri solemus, discesferis, rebus æque saltem memorabilibus, atque quæ aliis ejusmodi locis famam & celebritatem præstare solent. Terra, ut in ceteris fere maris nostri insulis, montosa atque saxosa, minus quidem est fetum abundans, nec metalla ibi aut adhuc dum invenit industria humana aut videtur esse in posterum inventura; at situs insularis hujusce Parœciæ dudum tamen effecit, efficitque vel hodie, ut navigatio et mercatura incolis non facultates solum et opes, ad vitam sustentandam necessarias, verum etiam cultiores politioresque mores, quam iis plerumque esse solent, quibus non nisi rara obtigit cum aliis conversandi occasio, supeditaverit ingeneraveritque. Ceterum Benevolos Lectores, dum consideraverint, juveniles vires ad eas res, quæ maturiorem cognitionem postulant, indagandas pleneque expediendas

das non sufficere, si qua in his pagellis minus perfecta occurrant, ea haud in pejorem saltem interpretaturos esse partem sperare audemus.

§. 1.

Paröcia *Nagu* nomen accepisse, conjectura haud omnino improbabili, putatur a Svecanis vocabulis *några* (nonnulli, aliquot), quod dialecto incolarum jam vetere (a) sed vel hodie iisdem propria, *nager* sonat, & *öar* (insulæ). Quæ duo vocabula, ultimis litteris abjectis, efficiunt nomen *Nagö*, quod incuriosius prolatum in *Nago* & hinc in *Nagu* facillime abiit (b). Derivationem vero nominis numerus explicat insularum, e quibus Paröcia hæc nostra constat, cum quæ ab incolis, stabiles sedes habentibus, inhabitantur, tres sint supra viginti.

Distat Aboa templum Paröciæ $3\frac{1}{2}$ Sv. miliaribus in ea cœli plaga, quæ Boream versus tendit; Holmia, plaga, quæ ventum spectat inter Austrum atque Zephyrum medium, spatio circiter $22\frac{2}{3}$ Sv. miliarium (c); subjacetque, in majorum Par-

a) Etiam in antiquioribus Svecorum Legibus ceterisque scriptis, formis *naqvar*, *nakar*, *nakor* esse hoc vocabulum solere, testis est IHRE in Glosar. Sviogoth. T. II. p. 245.

b) Antiquos nomen hoc pronuntiasse *Nau* vel *Naw*, constat ex illorum temporum monumentis; cfr. PAULLI JUUSTEN Chronic. Episcoporum Finlandens. edit. a Cel. PORTHAN p. 434. Neque hunc si non scribendi, at certe pronuntiandi morem in oblivionem plane venisse, nonnullorum, præsertim qui Svecanam linguam minus callebant, vel nostris temporibus testantur exempla. Analogum quoque est Paröciæ *Sagu* nomen antiquius *Saw* (cfr. PORTHAN l. c. p. 227 sq.), quæ etiam (ut nostra, *Navo*) *Savo* appellari a Fennice loquentibus solet.

c) Cfr. Disfert. de Territorii in Finlandia Wirmoënsis Memorabilibus

Parœciæ nostræ Infularum minore altera (*Lill-landet*), hujusque parte boreali, mons *Kasberg* prædii equestris (*Rushåll*) *Probst-vik*, ex computatione Reverendis. quondam Episcopi JAC. GADOLIN, dimensioni triangulari innixa, $60^{\circ} 12' 38''$.

Subjuncta est Parœcia *Nagu* Præfecturæ Aboënsi, Territorio Wirmoënsi; ad res autem ecclesiasticas quod attinet, Archiepiscopatu atque Cathedrali Capitulo & Archipræposituræ Aboënsi paret. Circa *Nagu* sequentes Parœciæ sitæ sunt: *Korpo* Corum versus; *Pargas* versus Orientem; *Rimito* in Boream; *Kimito* in Eurum; *Zephyro*-Notum vero versus propriæ Parœciæ nostræ, ultimæ, eædemque Mari Baltico hujusque Sinui Fennico confines, insulæ.

Limites, qui ceteras Parœcias a nostra separant, aquæ illæ quæ eas interfluunt, constituunt. Sunt vero præcipuæ circa Parœciam nostram aquæ 1:mo *Erstan* (Fenn. *Aristo*) (·), quæ oras Naguenses inter Septemtrionem & Orientem sitas aluit; Hujus a Parœcia in Septemtrionem perfecte vergens continuatio *Nordfjorden* vocatur. 2:do *Örfjorden*, Pargasenses a Naguensibus discriminans, a Septemtrione in Meridiem unius Sv. milliaris longitudinem, ab Occidente in Orientem quartam Sv. milliaris partem latitudine tenet. 3:io *Gullkronafjorden*, duobus a templo Sv. milliaribus Eurum versus distans, trium Sv. milliarium longitudinem habet, semetque usque ad *Jungfru-*

Part. Poster., quam edidit a. 1741 GREG. A. HALLENIUS Præf. Cel. H. HASSEL, §. VIII. p. 10. (Prodierat Prior Paris triennio ante, Præfide Cel. ALG. A. SCARIN).

d) N. G. AF SCHULTÉNS *Logarithmiska Taflor och åtskilliga andra Tabeller*, Stockh. 1802 p. 127.

e) Cfr. PORTHAN I. c. p. 55 not. 24 & p. 773.

frusund expandit. 4:to *Korpoström*, Occidentem a Parœcia nostra spectans, periculosa navibus majoribus Aboam tendentibus indeve exeuntibus via. 5:to Mare Balticum, sive potius ea illius pars, quæ Sinum Fennicum & Bothnicum interjacet, oramque insularum nostrarum earum, quæ *Skären* proprie appellantur, in Zephyro-Notum versam attingit.

Parœcia nostra in 5 partes commode dispescitur, scil. in *Terram Majorem (Stor-Landet)*, *Terram Minorem (Lill-Landet)*, *Circumjacentes proxime Insulas*, *Insulam Skälö*, *Insulasque ultimas marinas (Utskären) (f)*. Major Terra illa est eaque maxima totius Parœciæ pars, cujus septentrionalis ora a *Nordfjorden*, australis a *Mari Baltico* (insulis extimis meridiem versus longius relictis), occidentalis a *Korpoström*, orientalis ab aqua, quæ itineri navium maritimo per Parœciam inservit & insulas aliquot hic fitas circumdat, alluitur. Minor Terra a Majore ad orientem protenditur. Ceteros ejus fines freta majora *Erstan*, *Örfjorden* & *Gullkronafjorden*, in sua quæque plaga, constituunt. Circumjacentes Insulas longum esfet omnes enumerare, earumque situm singulatim indicare; cum tamen omnino omitti minime debeant, præcipuas paucis attingere volumus. Majori Terræ septentrionem versus adjacent insulæ *Wandrock* & *Innamo*, quarum illa ideo notatu digna est quod tam

f) Eadem est Parœciæ distributio in Disertatione GREG. HALLENÏ jam laudata, l. c. eamque, utpote situi & naturæ insularum accommodatissimam, secuti etiam nos sumus; neque vero placet nobis antiqua magis illa quam apta Circumjacentium Insularum appellatio, quæ ex pristinorum saltem incolarum more, Svecano redduntur vocabulo *Flötdar*, cum hæc vox obsoletæ jam illi *Fluthulmur* (IHRE libr. cit. T. I. p. 508), recentioribusque *Flotholma* (Cap. XII, §. 4. J. Bl) & *Flottholme* analogæ, de natantibus tantum Insulis dici recte queat,

tam exterarum quam nostratium navium, ad mare Balticum tendentium, via inter hanc insulam & prædium equestre nobile (*Säteri Ruffhället*) *Thorsund* pergit; hæc ideo, quod incolæ ejus ad forum juridiciale *Korpoënse* (*Korpo Tingslag*), sed ad forum ecclesiasticum *Naguense*, pertinent. Terræ Majori ab oriente contiguæ sunt insulæ *Ermholm* & *Biskopsö*, in illo sitæ freto, quod hanc ipsam Terram a Minore separat; hisque insulis a meridie, circumjacentium istarum omnium prope maxima, *Högfar*, in qua duo sunt prædia equestria (*Ruffhäll*); hincque Zephyro-Notum versus insula *Fagerholm* (g). A Terra Minore in Septemtrionem discedunt *Kieldö* & *Hafverö*. Hinc porro ad orientem se offerunt *Sandö* & *Pensar*, quarum hæc ab illa meridiem versus est sita. Ab his, si Zephyro-Notum versus tetenderit, occurrunt *Sommarö* & *Kirjas*, quas inter hæc nuper memorata *Högfar* major etiam aliquanto est. Hæc insulæ, quarum omnium situm a minore Terra ultimo loco determinavimus, omnes ejus sunt magnitudinis, ut singulæ earum unam saltem societatem paganam (*byalag*) hujusque præcipuas possessiones rusticas comprehendant. Reliquæ minoris sunt momenti.

Insula *Skälö*, ubi Nosocomium pro Amentibus custodiendis (Morocomium liceat id appellare, cum jam non amplius, ut olim, leprosi etiam, infirmi atque pauperes ibi recipiantur) in-

g) Hujus insulæ situ ad *Korpoström* in errorem ductus TUNELD eam ad Parocciam *Korpo* perperam retulit (Vid. Ejusdem Geographie 6 Uppl. 4 Band. p. 56. 7 Uppl. 3 Band. p. 292), cum tamen subjaceat illa pago *Krok* in ultimo Majoris Terræ meridiem respiciente promontorio. Ceterum causam cur memoria sit digna hæc admodum parva insula, quod nempe naves Aboa proficiscentes eoque redeuntes Teleni publici jure istuc visitentur, recte omnino edidit. Est etiam ædes lapidea publica ibi in hunc usum exstructa.

institutum est, *Kieldö* & *Hafverö* insulas, supra memoratas, itinere haud longo interjacet (*h*).

In-

h) Videtur haud incommodus hic esse locus, ut hujus Insulæ descriptionem paullo propius persequamur. Continet illa unicam tantum villam *Togdebyn*, eamque Morocomii ipsius propriam possessionem, ex qua ergo quotannis provenientes reditus Morocomio maximam partem in loco ipso penduntur; sed sunt tamen & prata nonnulla minora habitationumque loci partim Sacerdoti, partim aliis Instituti ministris concessa. Ædificia Morocomii lapidea tria Anno 1802 absoluta sunt. Horum maximum 20 loculos sive cellas, in quibus Amentes custodiuntur, continet. Minus ædificium 6 conclavia, totidem convalescentibus occupanda destinata, comprehendit. In tertio culina sunt & promtuarium. Præter hæc vero tria lapidea ædificia adest etiam ligneum pro amentibus ulterius 20 conservandis, circa annum 1792 exstructum; completque, post factam biennio ante Hospitalis Aboæ domus (Leprosorii) cum Skåldensij conjunctionem, Amentium publicis sumptibus hic alendorum & sustentandorum numerus, cum circa superioris sæculi exitum trigenerium raro excederet, quadragenarium. Pecunia, pro unoquoque horum huc accessuro solvenda, a Sveciæ Rege CAROLO XI, quo regnante translatum huc a. 1672 ex Parocia Alandiæ *Föglö* & cum nostro junctum, quod per quatuor fere lustra illis viguerat, Leprosorium, ita fuerat a. 1695 definita, ut pendendi instituto essent thaleri argentei 20; jam vero summam efficit 36 Rublorum argenteorum, cui accedunt etiam vestes primo saltem anno necessariæ. Reditus vero annui huicce Morocomio concessi sequentes hoc tempore sunt: 1:mo Decimæ publicæ e Ditionis Aboënsis villis, 450 frumenti tonnæ, 2:do Ab undecim propriis Morocomii prædiis itidem frumenti hoc quidem tempore tonnæ 101, 3:to 300 Rubli argentei, 4:to Fenus ab 8482 Rublorum argenteorum sorte proveniens, Impensæ annuæ universæ consisterant a 1795 Imperiilibus Svecanis Thaleris 7¼, skill. 7, oris 2; jam vero per singula Amentium capita ad 80 circiter argenteos Rublos computantur. Templum ligneum, loco pristini itidem lignei, vetustateque, ut videtur, confecti, Anno 1733 in crucis formam iterum exstructum est, calicesque possidet argenteos duos cum operculis, pondere semunciarum (*lod*).

Insulæ, quæ sub nomine *Skäven* comprehenduntur, quarumque situm supra indicavimus, ideo ad propriam Insularum nostrarum classem merito referuntur, quod pleræque earum a Templo Parœciæ procul adeo absunt, ut incolæ earum sacris in illo peragendis raro admodum interesse possint. Quam ob causam in insula harum maxima *Nötö*, eaque in centro fere reliquarum posita, Sacellum ligneum exstructum est (i).

§. 2.

sexaginta unius. In hoc Templo locus, cancellis a reliquo templi ædificio seclusus, conspicitur, ubi leprosi, quorum habitatio in Insula *Skälö* usque ad decimi octavi sæculi medium permansit, dum sacra fiebant, olim federunt.

Sacerdotum Oeconomorumque, quorum munia conjuncta jam per aliquod tempus fuere, seriem inde ab Anno 1710 hanc fuisse constat:

Sacerdotes

HARALD AIFTAN
 JOH GOTTSKALK
 JOH. GUSTAVI SALONIUS
 JAC. CAVONIUS
 CARL CONRAD RITZ
 ABRAM GOTTSKALK

Oeconomi

BÅR
 JÖNS CASTIN
 LITHANDER
 GABR. HAARTMAN
 G. LAURÉN
 GOTTFRID BLOMBERG
 HENRIC JOH. HOLMBERG.

Ad sunt præterea salariis jussis sustentati Inspector, qui simul est ædituus Templi, duoque famuli & tres ancillæ. — Suppleri partim, partim & emendari, ex his possunt, quæ leguntur apud TUNELDIUM Edit. 7:mæ p. 293, apud D. V. SCHULZENHEIM *Tal om den offentlig värden i hånkende till Folkets feder och hellsa samt de Fatigas lifsbergning*, Bih. p. 151, 154, 157, 187 sq. atque in Åbo Stifts Matrikel p. 24. Conferri de hospitali urbis nostræ domo atque de Leprosoriis Fennicis merentur etiam PORTHAN p. 281 sq. 402 sq. 521 sq. & Åbo Tidningar 1783 N:o 46 sq. p. 366 sqq. atque RADLOFF *Beskrifn. om Åland* p. 218 sqq.

i) Fuisse hoc Sacellum liberalitate Illustrissimæ Comitissæ MARIE SO-

§. 2.

Topographicæ insularum Naguensium descriptioni, tam ut (parlarum Parœciæ partium generalem conspectum ante oculos legentium poneremus, quam quia advenis illuc navigantibus haud plane inutilem esse scitu existimavimus, aliquamdiu immorati sumus. Postulat nunc propositum nostrum & ordo, quem sequi decrevimus, ut ad Templum principale describendum pergamus.

Templi Parœciæ nostræ situs, nomen, ædificii materia & dimensiones, in Halleniano descriptionis compendio, aliquoties jam a nobis laudato, recte quidem expressæ sunt. Est nempe Templo isti, in Insula maxima sito, nomen S. OLAVI inditum, tractumque illud a Rege Norvegorum OLAVO HARALDI s. Sancto, qui præter insignem suum in propaganda religione Christiana ardorem, & Balticum mare ipsasque Fennicæ insulas jam pira-

PHIÆ DE LA GARDIE (ultimum hocce nomen ipsius illius, an mariti, fuerit, non constat), postquam intra scopulos, qui *Brändharun* vocantur, prope pagum *Lökholm*, instans naufragium salva a. 1664 evasisset, exstructum, narrat etiam HALLENUS l. c. p. II. Innotuit præterea, fuisse gratum servatæ animum mox 13 ducatis aureis, quibus asses ad sacellum contabulandum deinde emebantur, in hunc finem donatis significatum. Paulo post, cum Holmiam venisset, velamentum misit pro altari (antependium vulgo appellari solitum) coloris nigri, floribusque acu pictis & denticulis plexilibus (*pselvar*) pretiosis distinctum, indumentum misericordicum interius atque exterius, candelabra duo ænea, & 500 thaleros cupreos, quibus comparatis dein fuit calix argenteus. Hoc Sacellum vetustate sensim labefactatum nunc tandem corruit; quod ante quam fieret, avi mei paterni, Pastoris atque Præpositi АБРАМ. МЮДН, cura aliud insulariorum sumptibus & expensis Anno 1755 exstructum est. In neutro vero quovis dominico die, sed per intervalla longiora, sacra celebrantur; quod neque aliter fieri potest, cum proprio nullo gaudeat Ecclesiola illa sacerdote.

piratico illorum temporum more infestavit, iam pacatus transit (*k*), a quo ergo magnæ dignationis Sancto in eadem hacce Finlandia etiam Ulfsbyensis (*l*) Ecclesiæ Templum suam sortita est appellationem. Materia Templi nostri lapidea est; longitudo intra parietes 90, latitudo 42, altitudo 28 pedum; conditi annus ignoratur, sed ex campanæ mox commemorandæ inscriptione facile est probatu, esse illud jam quinque circiter sæcula emensum (*m*).

Duas januas habet: unam versus meridiem, quæ ad vestibulum e faxis structum, nec fornicatum tamen, ducit, ad occidentem vero alteram. Illa viri, hac feminae in Templum intrans. Laqueare hujus octo columnis lateritiis, quattuor ad utrumque Templi latus erectis, fulcitur; intraque ipsos porticus est siue pervius aditus, qui *Siora Gången* vocatur. Duobus podiis (*läktare*), utroque in duas partes diviso, quorum alterum septentrionale latus Templi tenet, alterum vero supra occidentalem januam conspicitur, instructum est. In laterali illo podio generosarum stirpium, quæ olim Parœciam nostram incoluerunt,

B

k) LAGERBRINGS Svea Rikes Historia I Del. p. 208, 263.

l) Vid. Disf. JOH. TOLPO de S. OLAVI N. R. pravo Religionis zelo, Præf. ALG. 24 PARIN, Ab. 1738 p. 26 sqq. Perhibetur idem & de Templo Jomalensi Alandiae; BÅNG Priscor. Sveogothor. Ecclesia p. 268. Sunt forte & alia Templorum pariter nominatorum exempla; sed contenti jam erimus Dominicanorum Aboënsium Cœnobii, ab eodem Rege nomen sortiti, meminisse; cfr. PORTHAN l. c. p. 186, 190. Åbo Tidn. 1796 N:o 1. Confirmatur, nostram ad Parœciam quod attinet, res etiam nundinis S. OLAVI die (29 Julii) quotannis celebrari ibi diu solitis.

m) Non est ergo illius ætas ex iis quinti decimi demum sæculi monumentis definienda, quæ l. c. p. 443 & 515 laudavit Cel. PORTHAN, sed altius multo repetenda,

runt, insignia, pariter ac simulacra aliquot virorum in sacris Veteris Testamenti scriptis memoratorum, depicta sunt; in altero, januæ imposito, organa locantur pneumatica, 14 tonorum modis (*flämmor*), quorum duo hémitiona sunt, distincta, tribusque ventum afferentibus follibus prædita, & ab artifice organario Svecano nomine OLAVO SWAN Anno 1791 affabre elaborata (n). In aperto illo ligneo fornice, quem hæc organa in utrumque Templi latus protensa formant, concinnum est horologium.

Ad ornamenta, quæ Templum intrantibus ulterius sponte se conspicienda exhibent, merito quoque referimus 1:mo Vexillum Parœciæ, Halecem geminos interjacentem leones coronatos, subscriptumque habentem annum 1712, repræsentans. 2:do Suggestum, in quo imago Servatoris, radiante fulgentis capite, telluris orbem in sinu gestantis, mediumque inter Evangelistarum quattuor & Apostolorum PAULLI atque PETRI imagines tenentis locum, depicta est. Tectum ejusdem Suggestus sistit cum Sole cœlum, e quo Angeli descendunt. 3:tio Tabulam altari impositam, quæ Servatorem sacram cœnam instituentem, eamque cum Apostolis suis celebrantem, repræsentat. 4:to Opus ligneum in choro pendens sculptum, quod Servatorem ostendit pedibus manibusque clavis perforatum crucique affixum, & ex apertis vulneribus guttas destillantem sanguineas. 5:to Tria e fornice ordine in porticum (*Stora Gån- gen*)

n) Non caruerat tamen decimo septimo jam sæculo Templum nostrum Organis Musicis, sed minoribus illis & fere portatilibus (*Positif*), quinque tantum tonorum duorumque follium; Cfr. HULPHERS om Musik, Instrumenter och Orgverk p. 250, 290, ubi & (qua fide nescio) perhibentur fuisse antiquiora ista organa ex urbe Nådendal huc quondam allata. Datus his erat locus in podio septemtrionali, quod etiam a. 1659 pictum sumtibus Nobiliss, in Dicasterio Aboënsi Assessoris, GUSTAVI ILLE, fuit.

gen) dependentia orichalcea fusa candelabra, quæ, propter artis pulchritudinem, insignem Templo afferunt ornatum. 6:to bene elaboratam parvam navem bellicæ forma, parvisque instructam bellicis tormentis, e tecto dependentem; cujus quidem generis ornamentum & in aliis pluribus visitur Finlandiæ Templis.

Templo a septentrione cohæret Sanctuarium (*Sacrifstian*), e faxis cetera exstructum, sed præterea & coctis lateribus laqueatum. In hoc, præter pecunias, vasa & utensilia Templi, ingens aservatur Ceti cujusdam, ut videtur, aut forte Mammothi vertebra, quam ulterius examinent harum rerum periti.

Olim apud Naguenses, ut in reliquis fere omnibus sacris cœtibus, is invaluit mos ut mortuos in Templo sepelirent; in quo ergo & hodie multa supersunt sepulcralia monumenta, sed post consuetudinem illam sensim infirmatam hujusque sæculi initio plane abolitam, jam clausa calceque & lapidibus obturata. In Templi autem cœmeterio, quod muro cingitur quadrangulari, lapidea quattuor conditoria, quorum præcipuum in septentrionali hujus aræ parte cellam feralem (*Likkboden*) osiumque receptaculum interjacet, cernuntur.

Campanisterium in monte, aliquot a Templo passus distante, exstructum campanas duas continet, quarum major Holmiæ Anno 1784 a JOH. JAC. MÅRTENSSON refusa, svecanas inscriptiones utrinque habet, petitam alteram e Pf. 95 v. 6, alteram e Pf. 122 v. 1. Conflata hæc est campana ex ære a-lius perantiquæ per pulsatoris petulantiam fisæ, cujus inscriptionem, Gothicis (monachalibus) exaratam characteribus, antea licet utcumque adumbratam (o), fidelius multo descripsit,
a. 1735

o) Legitur nempe illa apud HALLENIVM l. c. p. 10. hoc modo; 31

a. 1735, nominatus jam supra JOHANNES GUSTAVI SALONIUS, cujus ergo ex apographo eandem æri insculpi hisque apponi pagellis curavimus.

Campanæ minoris inscriptio Slavonica est, dudumque a Nobilissimo Supremi Aboënsis Dicasterii Consiliario SIMONE LINDHEIM in latinam linguam translata (p). Accuratiorem ejusdem

Domini * Honore * Sum Jusa * per Henricum * (*difficuler leguntur*) ender * wagt * d* mār* nau* m* ⱥ* v* i * ⱥ* z* ⱥ* A. Hæc qui cum Saloniano contulerit apographo, facile deprehendet non esse omnia tam lectu intellectuque difficilia, ut haud constet fuisse hanc campanam in Naguensis (nav, non nau) Ecclesiæ usum fuscā anno jam 1328. Suspiciamus etiam, pro Honore incisum fuisse Honore, e. honorem. Notavit præterea idem SALONIUS, exculptam in hac campana extitisse Christi cruci affixi imaginem, huicque suppositam litteram H, insigne, ut is putabat, Curatoris Templi (*Kyrkovård*), sed verisimilius Fusoris.

p) Legitur illa in Disfertatione HALLENI p. II, his verbis: *Purissima virginis, ditionis Ivanacensis, pro parentibus & semet ipso - - fudi hanc campanam gratia divina & jussu Servi DEI JOHANNIS EUSTACHII filii KADIEVI - - ejus sacramentorum & resurrectionis Christi atque blagoviescheniu;* additurque hæc Nobilissimi Viri annotatio: *Detta sista ordet, som jag nu uti hastighet ej kan gifva på annat språk, betyder i Slavonskan den första ringningen som skier om hösttiden med en klocka. Uti Slavonska bibeln kallas ock Evangelium blagovieft, ock Evangelisten Philippus blagovieftnik, locus Lab. constant: A:o M:di 1702.* Mirum est, Virum, eumque doctissimum, & qui per tredecim & ultra annos fuerit in Russia commemoratus (captus nempe a. 1709 ad Pultavam, captivus ad pacem usque Neostadiensem mansit, missusque deinde a. 1723 fuit ad ejusdem Imperii aulam), magnamque tam scriptis quam ministeriis (in his commemorari hoc certe loco oportet commodatam primum Governatori Satrapie Nyflottensis L. B. JOHANNI HENRICO FRISENHEIM in epistolis Russee aut exarandis aut in-

jusdem versionem nobiscum benigne communicavit Præclarisf. ad hanc Academiam Mag. Doc. ERICUS GUSTAVUS EHRSTRÖM, cujus in re difficili impigrum laborem grati agnoscimus. Utramque vero inscriptionem quod æri insculptam exhibere jam possumus

terpretandis operam, deinde delectis finium Rusiam inter & Sveciam determinandorum arbitris interpretis officium) probaverit & linguarum & rerum peritiam, in aliis hæsisse plane, in aliis fuisse parum recta amplexum. Diligentior Præclarissimi EHRSTRÖM interpretatio sic habet: *In Masejensem purissimæ Dei Matris Ecclesiam, pro parentibus suis & pro se, seruo Dei, fusa hæc campana, per gratiam divinam, & jussu servi Dei JOHANNIS EUSTATHII filii KADIEF & dominæ ejus TATIANÆ, in resurrectionem Christi & annuntiationem. 4. Pud.* Notari vero ad hæc conveniet sequentia; Ubi sita fuerit Parœcia ista *Masejensis*, certo definire haud nos quidem audemus; nec videtur tamen illa esse vel a Fennia ipsa vel a mari procul admodum quærenda, in primis cum inscriptio campanæ Slavonica, pondusque ejusdem Rusfico vocabulo expressum, abunde doceant, fuisse hæc campanam primitus in possessione cœtus cujusdam Græcæ fidei addicti, probabileque vel sic fiat, eam non emtione aut dono, sed belli casu, & maritimæ potius quam terrestris alicujus expeditionis fortuna, nostratibus cessisse. Conjici ergo haud nimis temere poterit, ablatam fuisse illam aut prædio Esthónico nobili circuli Wickensis (esthonicè *Länemaa*) Parœciæque *Hannehl* s. S. PAULLI (esthonicè *Hannela*) mari vicino, *Masau* (esthonicè *Masfo* s. *Masfomois*), de quo commemorat A. W. HUPEL in *Topographische Nachrichten von Lief- und Ehmland*, 3 Band p. 548 sq. 669, aut prædio publico in Parœcia *Peide* s. *Peit*, insulæ *Oesfel*, sito *Masick* (esthonicè *Masi* s. *Masfomois*), de quo legi potest idem HUPEL I Band p. 310 sq. 2 Band, Nachtrag p. 14, 3 Band p. 376 sq. 669. Quamvis enim hæc loca non Parœciæ sint sed Prædia, videtur tamen nihil esse quod impediât, quo minus iisdem, & huic inprimis, quod quippe & valde ampli est ruris, & castello illi Equitum Teutonici Ordinis jam dudum collapsæ *Sonneburg* propinquum, paruerit aliquando saltem minor quidam coetus, qui Græcam religionem profiteretur; præsertim cum in voce illa ПОВОСНЪ non semper cogitanda sit majoris quædam amplitudinis Parœcia, sed

simus Lectoribus, benevolentiae debemus atque sollicitudinis amici atque agnati nostri dilectissimi, ad Dicasterium Imperiale Aboënsē Notarii Vicarii Nobiliss. P. A. FINKENBERG.

solitarius quidam sacra aede instructus pagus (*Kyrkoby*). Sed ultra conjecturas nihil dare adhuc possumus; & nihil profus lucis præbet ARV. MOLLER, in cujus tamen *Beskrifning öfver Est- och Lifland* conferri possunt pagg. 52 & 69.

Ad pondus Campanæ quod attinet, indicant illud verba Inscriptionis 4 *Pud*, quæ quidem æquivalent libris Svecanis 154 (7 L: 14 1/2); cum tamen conjectum vulgo fuerit, & alicubi etiam scriptum (in Descriptione Parœciæ nostræ MS. a laudato supra JOHANNE GUSTAVI SALONIO a 1735 contexta), esse pondus istud fere duplum, librasque efficere Svecanas circiter 300 (15 L: 15 1/2). Rem propius explorare haud licuit.

In domini ⁊ honore ⁊ cō ⁊ EUGEN
per ⁊ henricū ⁊ ender wutk
D: māe ⁊ nau ⁊ w ⁊ F ⁊ V ⁊ I ⁊ E ⁊ S ⁊ A

ПРѸТЕНБ ЧЫВНЯЕЕК ОИ ПОГОС
ТЪ ПОРОТЄ СВОИ ПОСЕБЪ.
РВІВЫ ІІСНИКОТ ОКОЛЪ ПОМЯТИ БЛ
И ПОВЄЛ БНИЄРЯЕ БЛНИИВЯНЯСѸТ
ЯВЯСНЯ КЯДЫЄ ВЯДЪ БОЯВІННЄГО
ТЯІЯНЫК ВОСКЕНІЮ ХВУДЯ БЛВ
БЧЮ І ІБ. ~~С~~